

Českosaské
ŠVÝCARSKO

ZPRAVODAJ SPRÁVY NÁRODNÍHO PARKU ČESKÉ ŠVÝCARSKO

ČESKÉ ŠVÝCARSKO

ČERVENEC 2023 | 22. ROČNÍK | 1/2023

www.npcs.cz

Obsah

8

12

17

4-5

Rozhovor | Rozhovor s ředitelem Správy Národního parku České Švýcarsko Petrem Křížem

6-7

Geologie | O nebezpečí, aneb když se skála loupe jako pomeranč

8-9

Příroda | Jak si s následky požáru poradí příroda. Pět otázek a odpovědí na téma „role požárů v koloběhu přírody“

10-11

Pro návštěvníky | S respektem a rozmyslem. Jak je to s přístupností národního parku po požáru a kůrovcové kalamitě?

Pro návštěvníky | Aby znovu nehořelo...

12-13

Praktické informace | Mezní Louka: Výlety za výhledy jako v dobách romantismu

14-15

Péče o les | Havraní skála – vývoj požářiště po 16 letech
Příroda | Příroda na spáleníšti

16-17

Pro návštěvníky | Aktuality a akce pro veřejnost
Praktické informace | Tip na výlet k sousedům: Švédské jámy a Bastei

18-19

Fotoreportáž | Požár objektivem Václava Sojky

20-21

Ekologická výchova | Hravé výlety pro rodiny s dětmi

22-23

Ekologická výchova | Poznejte České Švýcarsko HRAVĚ. Aneb Seznamte se s mravkolevem

Pro návštěvníky | Aktuality a akce pro veřejnost

24-25

Chráněná území | Olešský rybník – „klenot“ mezi vodními plochami v CHKO Labské pískovce

26-27

Zajímavosti | Telemetrický obojek pomohl potvrdit reprodukci v novém vlčím teritoriu

Osobnosti | Vypravěčka příběhů

Jedna z prvních fotografií lesního požáru pořízená z vyhlídky Kipphorn v Sasku, zhruba v sedm hodin ráno. © Jens Posthof

Úvodní slovo

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, brzy tomu bude rok ode dne, kdy v Národním parku České Švýcarsko propukl požár nebyvalého rozsahu. Tato situace nás všechny postavila před velké úkoly a výzvy. V době, kdy stále častěji čelíme delším obdobím sucha, nově nastavujeme systém požární prevence v naší krajině. Současně pracujeme na postupném odstraňování následků požáru a hledáme způsoby, jak návštěvníkům opět zpřístupnit i cíle a trasy, na které byli zvyklí dříve. Katastrofální požár zcela změnil rozsáhlou plochu deseti čtverečních kilometrů národního parku. Zůstalo po něm požářiště, na kterém nyní musíme intenzivně pracovat a zároveň sledovat přírodní proces.

Vyrovnaní se s následky požáru i předchozí kůrovcové gradace vyžaduje úzkou spolupráci

celého regionu. Správa Národního parku České Švýcarsko provázanost zdejších přírodních hodnot s cestovním ruchem vnímá. Proto se podílí na hledání hodnotných alternativ za turistické cíle či trasy, které v důsledku požáru či po kůrovci dočasně nemohou být přístupné. Pokud jde o přírodu, je její schopnost samovolné obnovy ohromná. Již dnes můžeme na požářišti i jinde vidět, jak postupně regeneruje, často za přítomnosti druhů, které jsou na takovéto plochy specializované. Jedním z úkolů ochrany přírody je tyto obnovní procesy umožnit. Směřují k budoucím lesům, stabilnějším v době probíhajících klimatických změn.

Náročné provozní situace navzdory se správě parku i v uplynulém roce dařilo udržovat

a zkvalitňovat infrastrukturu pro návštěvníky. Například na Jetřichovicku je od letoška snazší přístup na dvě oblíbené vyhlídky, v Dolní Chřibské je opravena silnička směrem Na Tokáni, na Krásnolipsku byla zajištěna bezpečnost návštěvníků v Kyjovském údolí a připravuje se instalace naučné stezky. Jedná se o podporu udržitelných forem turistického využívání území, kterou považujeme za jeden ze základních kamenů dobré kvality života v regionu národního parku.

Přeji vám příjemné chvíle při čtení tohoto vydání Zpravodaje České Švýcarsko.

Petr Kříž

ředitel Správy NP České Švýcarsko

ROZHOVOR S ŘEDITELM SPRÁVY NÁRODNÍHO PARKU ČESKÉ ŠVÝCARSKO PETREM KŘÍŽEM

Ředitel Správy Národního parku České Švýcarsko Petr Kříž. © Dana Štefáčková

Národní park České Švýcarsko prochází po kúrovcové gradaci a loňském velkém požáru náročným obdobím plným skutečných výzev. Co Tě v takovéto situaci motivovalo, aby ses ujal jeho vedení?

Motivů bylo vlastně několik, ale zmíním dva hlavní. Tím nejsilnějším je, že žiji od dětství v Děčíně a mám tedy k nádherné místní přírodě a krajině blízky vztah. Labské pískovce se zde střetávají s Českým středohořím a na východě s Lužickými horami, celá krajina vyznívá magicky. A národní park dnes tvoří její srdce. Zároveň jsem cítil, že po mém působení v Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR, kde jsem se v uplynulých letech podílel na řadě zajímavých projektů, mohu své zkušenosti uplatnit i v národním parku. V porovnání s dřívějšími úkoly je práce na správě národního parku v mnoha ohledech odlišná, její cíl ale zůstává stejný, je jím ochrana přírody na vysoké úrovni.

Národní park vedeš nyní půl roku. Jaké byly Tvé první kroky ve funkci ředitele?

Žijeme ve sdíleném prostoru, jako první jsem se tedy vydal za sousedy, tedy za zastupci místních samospráv a dalšími partnery v regionu. Klíčovým tématem byl při-

rozeně další postup po loňském požáru a po odeznívající kúrovcové kalamitě. Během mnoha setkání jsem shromažďoval názory, jak by měl národní park fungovat, seznamoval jsem se s rozličnými pohledy na vzájemné soužití v regionu. Přes všechny názorové odlišnosti se na mnoha věcech vzájemně shodneme a je zde velký prostor pro dobrou spolupráci. Současně však bylo a stále je nutné řešit velké množství provozních záležitostí. Jednou z mých priorit je proto i mírnění dopadů probíhajících změn v krajině a jejich dostupnosti turistických cílů. V podmínkách chráněného území je přitom nutné postupovat co nejcitlivěji. A v neposlední řadě je třeba na základě loňské zkušenosti řešit i nastavení systému požární prevence.

Právě dostupnost cestní sítě i některých turistických cílů patří k nejvíce diskutovaným regionálním tématům...

Pochopitelně. Krajina Českého Švýcarska i Labských pískovců prochází velkými změnami. Národní park byl před tyto změny postaven v plném rozsahu. Volbou ochrany přírody nebyla ani kúrovcová gradace, ani

loňský velký požár. Jednalo se o situaci, které vznikly souběhem mnoha nepříznivých okolností. Výsledkem je, mimo jiné, právě zhoršená bezpečnostní situace podél některých cest. Tuto situaci správa parku průběžně řeší, ale není reálné zabezpečit všechny cesty hned – nějaký čas to potrvá.

Lidé se právě často ptají, proč správa parku zkrátka nepokácí všechny nebezpečné stromy?

Právě to je otázka citlivého přístupu. Podíváme-li se na věc z druhé strany, park podél mnoha cest, zejména těch vysoce frekventovaných, bezpečnost návštěvníků zajistil. V českém právním prostředí to často znamenalo vykácat podél nich široké pruhy, tedy na délku celého kmene stromu napravo i nalevo od cesty. Letos se tak stalo například podél cesty od Tří Pramenů k Pravčické bráně. Takové zásahy jsou obecně náročné vždy: hrozí poškození skal, zdravých stromů nebo zmlazení lesa. Pokud by se takto intenzivně kácelo i podél cest, po kterých chodí návštěvníků méně, celkový zásah do přírodního prostředí by byl již extrémní. Pokud má národní park plnit své poslání, musí i proces rozpadu smrkových souší dostat prostor. Věřím, že diferencovaný přístup, tedy preventivní kácení podél hodně navštěvovaných cest a obnovení méně frekventovaných cest prořezem poté, co souše v jejich okolí spontánně popadají, návštěvníci národního parku ocení. Odměnou za trpělivost jim bude mimořádný a velmi přirozený charakter okolí těch cest, které byly po přechodnou dobu uzavřené či odznačené.

Platí to i pro Edmundovu soutěsku nebo třeba Gabrielínu stezku v okolí Hřenska?

U těchto míst poškozených loňským požárem je situace velmi složitá; spíše jde o to, najít co nejcitlivější řešení, aby se sem na jedné straně lidé mohli bezpečně vrátit, na straně druhé však je třeba vyhnout se dalšímu zásadnímu poškození skalních sva-

> hů i živé přírody. Neuvážlivě provedený zásah by například bezpečnostní situaci mohl ještě zhoršit, proto zde správa parku hledá nejvhodnější řešení.

Byl to právě požár, který tyto známé cíle návštěvníkům uzavřel. Co lze udělat pro to, aby se takové požáry neopakovaly?

Dlouhodobá období sucha se v budoucnu budou nejspíše opakovat. Když se ohlédneme zpět, víme, že národní park má za sebou od svého vzniku v roce 2000 nejméně 75 požárů či zahoření. V jeho historii najdeme pouze čtyři roky, kdy k zahoření nedošlo. Obvykle to byly roky mimořádně deštivé. Na straně jedné tedy musíme věnovat požární prevenci značnou pozornost; na vhodných řešeních spolupracuje správa jak s hasiči, tak i dalšími partnery v regionu. Vedle jiných protipožárních opatření, například těžeb souší v okolí obcí, je důležité především včasné odhalení ohně a co nejrychlejší zahájení hašení. Takže souběžně se zvýšeným dozorem v dobách sucha správa parku nyní například také vybavila stráž přírody čtyřkolkou s hasební nástavbou. V konečném důsledku však drží klíč k řešení ve svých rukách právě sami návštěvníci parku, neboť naprostá většina požárů a zahoření vzniká právě lidským zaviněním. Naopak přírodní příčiny vzniku ohně, například od blesku, hrají okrajovou roli. Právě na návštěvníky je tedy třeba neustále apelovat, že oheň ani kouření do lesa v žádném případě nepatří.

Jak moc tedy situace po kúrovci a požáru dopadá přímo na návštěvníka?

Omezení tu jsou; z pohledu širšího regionu jsou však možnosti návštěvníckého prožitku ohromné, a to jak v národním parku, tak i v chráněných krajinných oblastech v jeho předpolí. Je důležité si uvědomit, že celá turistická destinace České Švýcarsko má rozlohu zhruba 400 čtverečních kilometrů. Návštěvníckých cílů jsou zde desítky a cest stovky kilometrů. Vnímám zde především ohromný prostor pro činnost pracovníků v cestovním ruchu, aby návštěvníkům pobyt dokázali co nejvíce zatraktivnit a zpříjemnit. Kulisa v podobě atraktivního přírodního

prostředí nikam nezmizela, jen se proměňuje. Postupem času se správě jistě podaří překonat i současná omezení.

Nyní to vypadá, jako by správa parku řešila především situace spojené s kúrovcem nebo požárem. Zvládá také další činnosti?

Zmíněná dvě témata stojí celkem pochopitelně v popředí. Správa parku však stále funguje v plném rozsahu. Je zde velké množství zákonem daných činností, které spolehlivě vykonávat musí, a to včetně výkonu státní správy na celém území CHKO Labské pískovce. Na území parku běží množství výzkumných aktivit, které je třeba koordinovat. Současně funguje běžná údržba infrastruktury a další provozní záležitosti. Probíhají vzdělávací a ekovychovné programy. A v různých stádiích, od zrodu až po realiza-

ci, se nacházejí další projekty. Rád zmíním například rekonstrukci zahrady u Správy Národního parku České Švýcarsko v Krásné Lípě, kde vzniká park rozčleněný na přírodní část, biotop s vodní plochou, zázemí pro příměstské tábory s venkovní kuchyní a malý sad se starými ovocnými odrudami. Rekonstrukce by měla být dokončena letos v listopadu, pak bude zahrada moci sloužit jak pro ekovychovu, tak i veřejnosti. Po vyřešení bezpečnostní situace v Kyjovském údolí bude možné započít s realizací připravené naučné stezky, vybavené řadou interaktivních prvků. Je určena všem, včetně návštěvníků s hendikepem. Věřím, že takového výstupu veřejnost a návštěvníci ocení.

Děkuji za rozhovor.
Ptal se Tomáš Salov

Při exkurzi na požářišti. © Dana Štefáčková

Se starosty v terénu. © Tomáš Salov

O NEBEZPEČÍ, ANEB KDYŽ SE SKÁLA LOUPE JAKO POMERANČ

Vývrat a skalní říční nad Soutěskou řeky Kamenice. © Jakub Šafránek

Jak všichni víme, proběhl v letních měsících loňského roku požár, který zasáhl rozsáhlé oblasti Národního parku České Švýcarsko. Na první pohled je vidět, jak byly zasaženy lesy a obecně živá příroda. V plochách, které byly zasaženy nejvíce, zůstaly pouze začernalé pahýly. Kde požár tak silný nebyl, jsou vidět částečně ohořelé stromy, nebo vyvrácené kmeny se zasaženými kořeny. Na některých místech ani nejde poznat, že tam požár vůbec byl. Co ale není vidět na první pohled je, jak byly zasaženy skalní svahy a v nich položené pískovcové skalní bloky.

Asi nejviditelnější je to například v Dlouhém dole na stezce k Pravčické bráně, kde je jasně vidět, jak se skály loupou ze své kůry jako pomeranč. Odpadá několik centimetrů požárem zčernalé zralé pískovcové krusty a pod ní se objevuje čerstvá světlá hornina. Na několika místech, kde byl požár nejintenzivnější, je vidět, že celý pískovcový blok praskl v půli. K tomu docházelo vlivem prudkého ochlazení při hasebním zásahu. Co ale už není tak vidět, a tím je i mnohem nebezpečnější, jsou změny ve skalních svazích.

Skalní svahy jsou složeny z pískovcových masivů, lesní hrabanky a zvětralého písku a dále z volných, dřívě zřícených skalních bloků, které sedí v hrabance a v písku. Vli-

vem ohně byly vazby v těchto skalních svazích narušeny a tyto svahy snáze podléhají erozním činitelům, zejména pak vlivu vody. Písek, který je ve skalních svazích obsažen, zjednodušeně řešeno ztekutí a je vodou ze svahu vyplavován. Tím se odhalují skalní bloky, kameny a balvany, které dříve bezpečně ležely v písku. Skalní bloky tak ztrácejí oporu svahu a můžou se stát potenciálně nebezpečné.

Druhou skrytou hrozbou jsou vývraty stromů s kořenovými systémy zasaženými ohněm, který hořel i pod povrchem. Někdy strom vypadá zcela nezasažený ohněm, ale má zasažené kořeny. Takový strom ztratil oporu a snadno může dojít k vývratu. Kořeny stromů jsou rozsáhlé systémy a jsou v nich vrostlé i veliké kameny. V některých případech drží kořeny stromů pohromadě celé skalní bloky nebo i masivy. Když dojde k vývratu takového stromu, může dojít k destabilizaci i několika desítek kubických metrů horniny, a to znamená desítky tun potenciálního nebezpečí pro návštěvníky národního parku.

Příkladem může být vývrat zdánlivě zdravého vzrostlého buku na turistické stezce k Pravčické bráně, v místě zvaném Olžina pád. Buk držel pohromadě zhruba deset kubických metrů písku a svým vývratem rozvolnil skalní svah. Bylo nutno místo zajistit a skalní svah očistit.

Druhým příkladem je situace, kdy bylo nutno na měsíc uzavřít cestu ze Hřenska na Mezní Louku. I zde hořelo a při pravidelné pochůzce bylo identifikováno skalní říční souhrnného objemu 10 metrů kubických, ke kterému došlo ve vrcholových partiích skalního svahu nad zastávkou Hřensko – Soutěsky. Při inspekci svahu byly zjištěny další dva skalní bloky, které vlivem požáru začaly ztrácet stabilní podloží, každý o objemu deseti kubických metrů, a jeden vývrat smrku, v jehož kořenech bylo několik kubických pískovcových balvanů. Likvidace byla zadána specializované sanační firmě, která bezprostředně začala s likvidací nebezpečných objektů a ve velice krátké době jednoho měsíce byla cesta opět otevřena. Tato akce se neobešla bez drobné komplikace, kdy při dokončení hlavních prací byl nalezen další vývrat smrku, ve kterém byl jeden balvan o objemu jednoho kubíku, který byl firmou promptně zlikvidován ještě před smluvním termínem dokončení prací.

Zmíněné příklady ilustrují celou situaci, ve které se Správa NP nachází. Skalní svahy se po požáru velice rychle a dynamicky vyvíjí, a výrazně se na nich zrychlila eroze a zintenzivnilo působení vody. Ze skalních svahů je odnášeno velké množství písku, a to zvyšuje nebezpečí vzniku nenadálých skalních říčních. Stromy s narušenými kořenovými systémy také přidávají svůj díl a vytvářejí potenciální nebezpečí skalních říčních. Navíc jsou obě tato potenciální rizika skryta a jejich nalezení a identifikace je problematická.

Dbejte prosím doporučení Správy NP, nevstupujte do míst, která jsou pro veřejnost uzavřena, neriskujte a mějte s námi prosím pochopení. Situace pro nás není jednoduchá, ale snažíme se vše vyřešit, aby byla zajištěna bezpečnost návštěvníků národního parku, ekonomické zájmy subjektů podnikajících v okolí národního parku, ale i cíle ochrany přírody, pro které byl Národní park České Švýcarsko vyhlášen. **Jakub Šafránek**

1. Porušení pískovcového bloku požárem (z bloku se olupuje svrchní vrstva)
 2. Likvidace nebezpečného pískovcového bloku nad zastávkou ve Hřensku
 3. Pískovcový skalní blok zasažený požárem (blok praskl)
 4. Nebezpečný blok o objemu zhruba 10 kubíků nad zastávkou ve Hřensku
 5. Sanace skalního svahu po vývratu u Olžina pádu na Gabriélině stezce
- © Jakub Šafránek

Požárem zasažený přirozený borový porost. © Dana Věbrová

JAK SI S NÁSLEDKY POŽÁRU PORADÍ PŘÍRODA

Pět otázek a odpovědí na téma „role požárů v koloběhu přírody“

Požár, který v loňském létě tak náhle a ničivě vtrhl do lesů národního parku, nás všechny oprávněně zasáhl a vyděsil. Podobnou událost bychom už nikdo z nás nechtěli zažít. Ovšem pro zdejší přírodu nejsou požáry ničím novým. Výzkumy dokazují, že se zde objevovaly dávno před osídlením této oblasti lidmi. Oheň je v přírodě faktorem velmi rychlé změny a příroda na něj dokáže obratně reagovat. V tomto článku bychom rádi vysvětlili, jak se na požáry příroda adaptovala a jaký je jejich vliv na přírodní děje. Oheň v přírodě totiž není ani dobrý, ani zlý – je součástí přírodních procesů.

1. Jakou roli má požár v přírodě?

Požár je významný přírodní činitel, který ekosystémy na celé Zemi formoval a formuje po milióny let. Oheň ekosystémy narušuje a vytváří v nich prostor pro něco nového. Požárová dynamika, jak se cyklus opakujících se požárů v přírodě nazývá, obvyk-

le trvá několik stovek let. Požár přichází, když ekosystém stárne, dozívá a je zde nahromaděno velké množství hořlavé biomasy. Při požáru v lese shoří hrabanka, přízemní vegetace a drobné větvičky, či koruny stromů. V nelesních ekosystémech zase hoří vrstva odumřelých travin nebo

keřové patro. Tím se ekosystém prosvětlí a vzniká tu prostor pro jiné rostlinné a živočišné druhy. Oheň tedy mění prostorovou a věkovou strukturu ekosystému, ale také ovlivňuje spektrum druhů, kteří zde žijí. Takto uvolněný prostor obsazují pionýrské nebo konkurenčně slabší druhy; ekosystém se postupně vyvíjí a navrácí se do něj dlouhověké dřeviny nebo trvalé porosty. Pokud nenastane nějaký druh narušení (disturbance) dřívě, dospěje ekosystém časem opět do závěrečné fáze, která je typická nahromaděním velkého množství biomasy. V této fázi může požár přijít znovu.

>

> 2. Kde nejčastěji hoří?

Obecně v teplých oblastech, kde jsou výrazná suchá období, zejména tedy v savanách Afriky, Jižní Ameriky a Austrálie. Rostliny těchto oblastí (a obecně ekosystémů, kde často hoří) jsou na opakující se požáry adaptovány a dokáží je přežít nebo oheň dokonce využít ke svému rozmnožování. Na pravidelné požáry jsou adaptovány i jehličnaté lesy Severní Ameriky a severní Eurasie. Oheň zde napomáhá zmlazování dřevin, a ovlivňuje biodiverzitu ekosystému a koloběh živin tím, že urychluje uvolňování živin do půdy ze špatně se rozkládajícího opadu jehličnanů. V prostředí Českého Švýcarska se požáry v minulosti pravidelně vyskytovaly ve skalních borech s břízou (borovice lesní je na menší požáry dobře přizpůsobena zesílenou vrstvou borky v dolní polovině kmene a semenům zas vyhovuje obnažená minerální půda). Naopak přirozeně blokovány byly požáry v bukových lesích, které kdysi pokrývaly většinu území dnešního národního parku.

3. Jak požár vzniká?

V moderní historii vznikají požáry v přírodě nejčastěji činností člověka, a to zpravidla neúmyslně a nedbalostí. Obvykle dojde ke kombinaci příznivých podmínek pro vznik požáru (vysoké teploty, sucho, silný vítr a hořlavý materiál) s manipulací s ohněm. Může to být odhozený nedopalek, špatně uhašené ohniště, zapálení od plynového vařiče nebo zábavní pyrotechnika. Mnohem menší počet ohňů vzniká přírodními jevy, jako je blesk, případně samovznícení – například od skleněného střepu. Je třeba si uvědomit, že pokud nastanou příznivé podmínky pro vznik a šíření ohně, může jakákoliv manipulace s ohněm vést ke vzniku požáru!

4. Jak se požár šíří?

Nejčastějším druhem požáru je požár pozemní, při němž hoří hrabanka, tráva, nízké porosty a drobné větvičky a listí. V lesích se též vyskytují požáry podzemní, které postupují kořeny, provzdušněnou rašelinou nebo vrstvou hlubokého humusu. Podzemní požáry vznikají většinou v souvislosti s požáry pozemními. Nejrychleji se šíří požáry

korunové. Ty vznikají zejména v horských lesích a na skalách tam, kde rostou jehličnaté druhy dřevin, a jejich vzniku napomáhá šíření ohně vzhůru po příkrých svazích. Do značné míry přispívá k jejich vzniku silný vítr. Vítr v kombinaci se suchem jsou faktory, které mají na šíření ohně největší vliv. To je i případ loňského rozsáhlého požáru v národním parku.

5. Jakým způsobem ovlivní požár ekosystémy v národním parku?

Oheň zredukoval množství nahromaděné biomasy (travní drn, větve, jehličnatý a listový opad) a uvolnil náhle velké množství živin, které je snáz dostupné pro rostliny. Tím začíná tzv. sukcesní stádium lesa. Les se prosvětli, případně zcela shořel, půda se oprostila od nerozložené organické vrst-

vy a tím se otevřela pro tzv. pionýrské druhy. Ty mají lehčí a menší semena a ke svému růstu potřebují více světla; proto se uplatňují na takto narušených plochách, kde jim v růstu nebrání jiná konkurence. Plocha již začíná zarůstat mechy a bylínným patrem a objevují se i semenáčky, zejména listnatých dřevin (bříza, vrba, osika). Postupně se tak do půdy začne pomalu vracet organická složka. Pionýrský porost půdu zastírní a pomůže udržet vlhkost ve vznikající půdě. Do tohoto porostu, pod jeho ochranou a do podstatně příznivějších podmínek se pak pomalu vrátí dlouhověké dřeviny, které pro svůj růst potřebují polostín a vyšší vlhkost (např. buk lesní, dub, javor klen, jedle apod.).

Dana Věbrová a Richard Nagel

Požárem zasažený přirozený lesní porost. © Dana Věbrová

S RESPEKTEM A ROZMYSLEM

Jak je to s přístupností národního parku po požáru a kůrovcové kalamitě?

Děkujeme, že respektujete výstražné informační tabule v terénu. © Richard Nagel

Letošní turistická sezóna v národním parku bude opět atypická, ostatně jako řada sezón předchozích... Roky 2018 a 2019 byly „nenormální“ díky rekordní návštěvnosti. Začalo se mluvit o „overturismu“ a jeho negativních dopadech na přírodu. Zároveň se v těchto letech ovšem začala rozjíždět kůrovcová kalamita. Správa parku se jí nejprve snažila zastavit (nebo alespoň zpomalit), což se však nepodařilo ani za cenu masivního kácení. Těžby tak byly ukončeny, neboť jejich pokračování nedávalo v kontextu ochrany přírody národního parku smysl, o negativních dopadech velkoplošných zásahů na vzhled krajiny ani nemluvě.

Ukončení těžeb ale vedlo i k dočasnému uzavírání nebo rušení některých značených turistických tras. V jejich okolí totiž nebylo možné provést bezpečnostní kácení napadených stromů, a to z důvodu ochrany přírodovědně cenných lokalit. Přesto se však podařilo zajistit přístupnost naprosté většiny cest v národním parku, včetně těch turisticky nejatraktivnějších. Cestovní ruch

ale následně utlumila pandemie koronaviru. Kůrovcová kalamita i pandemie sice odezněly, jenomže uprostřed loňského léta vypukl v národním parku největší požár v historii České republiky. Ten navíc zasáhl turisticky nejexponovanější část národního parku v okolí Hřenska, kde paradoxně v uplynulých letech proběhly ty nejrozsáhlejší „protikůrovcové“, ale také bezpečnostní těžby...

Požár za sebou zanechal tisíce ohořelých stromů i zářem poškozených skal hrozících zřícením (a bohužel i škody na majetku a v myslích místních lidí...). Nicméně během podzimu a zimy se podařilo znovu zpřístupnit většinu turistických cílů v zasažené oblasti, byť některé z nich zatím pouze v omezené míře. Na druhou stranu je však třeba zdůraznit, že část značených tras zůstane i v letošním roce návštěvníkům uzavřena. Jedná se zejména o populární Gabrielinu stezku vedoucí z Mezní Louky k Pravčické bráně (přístupná je pouze trasa od rozcestí Tři prameny), cesty a plavbu v Edmundově soutěsce na řece Kamenici (cesty jsou v ma-

jetku obce Hřensko, – pozn. autora), ale také o některé méně navštěvované cesty v severní části národního parku uzavřené již dříve v souvislosti s kůrovcovou kalamitou. Jakkoliv jsou tato omezení nepopulární, mají svůj smysl, neboť chrání zdraví a životy návštěvníků. Na uzavřených úsecích totiž hrozí extrémní riziko pádu ohněm poškozených nebo suchých stromů a také kamenů a skalních bloků zasažených požárem, případně destabilizovaných vývraty stromů. Některé cesty ale mohou být dočasně uzavřeny i z důvodu probíhajících bezpečnostních zásahů.

V každém případě žádáme všechny návštěvníky, aby tato omezení dodržovali a aby respektovali výstražné informační tabule v terénu a dbali pokynů terénních pracovníků správy NP. Aktuální informace o omezeních v národním parku jsou uvedeny na webových stránkách www.npcs.cz/bezpecnost, případně na Facebooku správy NP. Při plánování výletů do národního parku také doporučujeme sledovat aktuální předpověď počasí a v případě hroziícího silného větru, deště nebo bouřky výlet raději odložit. Kromě značených turistických tras je možné pohybovat se na většině území národního parku (s výjimkou klidových území) i volně v terénu. S ohledem na současnou situaci však návštěvníkům doporučujeme využívat primárně značené trasy a myslet při plánování výletů i na své fyzické možnosti a schopnosti.

Richard Nagel

Aktuální informace v terénu. © Richard Nagel

ABY ZNOVU NEHOŘELO...

Loňský požár v národním parku nám ukázal, jak málo stačí k tomu, aby se poklidná letní idylka proměnila v peklo. Stačilo jedno nezodpovědné škrtnutí zápalky a během několika dnů se rozhořel požár, který neměl v historii České republiky obdoby. Evakuace obyvatel, vyhořelé domy, ekonomické ztráty pro místní podnikatele, obrovské náklady vynaložené na hašení, uzavření řady turistických tras, další obrovské částky vynakládané na obnovu ohněm poničené turistické infrastruktury a zajištění bezpečnosti návštěvníků i místních obyvatel: to vše je třeba mít neustále na paměti a snažit se udělat maximum pro to, aby k něčemu podobnému již v národním parku nikdy nedošlo. Správa národního parku proto ve spolupráci s hasiči, místními starosty a dalšími partnery pracuje na posílení a rozšíření preventivních protipožárních opatření. Cílem těchto opatření je primárně ochrana návštěvníků, místních obyvatel a jejich majetků.

Je například připraveno posílení hlídkové činnosti v terénu v období se zvýšeným požárním rizikem a terénní zaměstnanci jsou také školeni v oblasti požární ochrany. Správa

NP posiluje i své technické vybavení. Již během loňského požáru byly pořízeny závodové hasičí vaky, kterými budou vybaveni všichni terénní zaměstnanci. Díky finančnímu příspěvku od Nadace ČEZ zakoupila správa NP čtyřkolku včetně techniky využitelné při hašení požárů. V terénu jsou rozmístovány kubíkové nádrže a velkoobjemové vaky s hasební vodou. Ve spolupráci s Hasičským záchranným sborem probíhá kontrola sítě cest zařazených do tzv. integrovaného záchranného systému. Tato síť bude po dohodě s hasiči také rozšířena a případně upravena tak, aby byla sjízdná pro lehkou a případně i těžkou hasičskou techniku. Rozšířena bude také síť stanic nepřetržitě monitorujících a vyhodnocujících míru požárního rizika. V případě zvýšeného rizika pak bude zřejmě docházet i k omezení pohybu návštěvníků v národním parku.

Součástí preventivních opatření jsou i tzv. bezpečnostní těžby v okolí obcí. Vytěžené dřevo je z velké části odváženo, nicméně část dřevní hmoty zůstává na místě k přirozenému rozpadu. V okolí obcí již také začala výsadba listnatých dřevin, neboť jak zkouše-

nosti z loňského požáru, tak závěry odborných studií, které si správa NP a Ministerstvo životního prostředí nechaly zpracovat, shodně potvrzují, že listnatý les je vůči požáru mnohem odolnější, a působí tedy jako přirozený tlumič ohně.

S profesionálními hasiči i Ministerstvem životního prostředí také diskutujeme o možnostech, jak posílit přeshraniční spolupráci v oblasti požární prevence i hašení případných požárů. Je zřejmé, že do budoucna je třeba v mnohem větší míře využívat tzv. hašení ze vzduchu. Již pro letošní rok tak bude zajištěno větší množství letecké hasičské techniky připravené prakticky okamžitě k zásahu. Řadu opatření realizují také obce v okolí národního parku (posilování zdrojů hasební vody apod.).

Kromě výše uvedených technických a organizačních opatření je však potřeba znovu a znovu apelovat na ukázněnost návštěvníků pohybujících se v lesích národního parku. Zdejší oblast byla k požárům náchylná vždy a ze zkušeností víme, že příčinou naprosté většiny požárů v národním parku je člověk. Je tedy potřeba jasně říci, že ani nejsofistikovanější protipožární opatření nemůže zcela eliminovat nebezpečí vzniku požáru a že zákaz kouření a rozdělávání ohňů v národním parku by měl brát každý jako naprostou samozřejmost.

Richard Nagel

Zkušenosti z loňského léta ukázaly nezbytnost posílení letecké hasební techniky pro účinné zdolávání rozsáhlých lesních požárů. © Václav Sojka

Skalní hrad Šaunštejn. © Václav Sojka

MEZNÍ LOUKA: VÝLETY ZA VÝHLEDY JAKO V DOBÁCH ROMANTISMU

Má-li Národní park České Švýcarsko mít srdce, pak je těžké označit jediné místo, které by jím mělo být. Nadějnou kandidátkou na nositelku takového titulu by jistě byla Mezní Louka, místní část obce Hřensko. Počátkem 19. století ještě samota s lesovnou, jejíž turistický potenciál se začal rozvíjet v roce 1838 se vznikem prvního hostince, dnes je v každém případě ideálním výchozím místem pro výlety k bližším i vzdálenějším pozoruhodnostem v západní části národního parku. Několik hostinských zařízení zde návštěvníkovi umožní občerstvit se či ubytovat se. Navíc má skvělé napojení na veřejnou dopravu; najdeme tu i několik parkovišť, která zejména mimo návštěvnícké špičky umožní odstavení vozu.

Loňský velký požár, který tuto část parku zasáhl, si kromě jiného vyžádal uzavření Gabriely stezky a Edmundovy soutěsky – dvou cest a cílů, které dosud měly z pohledu návštěvníka dominantní význam. Jejich opětovné zpřístupnění je náročné a vyžádá si nějaký čas. A tak jejich místo zaujmou jiné cesty a cíle, dosud neprávem opomíjené. Je jich hojnost a rádi vám doporučíme tři z nich.

K Pravčické bráně se skvělými výhledy na skály i požářiště

Cestu lidé vnímají různě. Pro někoho je cílem sama o sobě, pro jiného překážka, kterou je nutné zdat. Mlýnská cesta, ke které vás z Mezní Louky dovede zkratka, je zážitkem sama o sobě. Provede návštěvníka zotavující se požární plochou. Okolní porosty, převážně smrkové, donedávna zcela zakrývaly výhledy do jejího okolí. Smrčiny s přibývajícím obdobím dlouhodobého sucha postupně odumřely působením kusadel kůrovce a započal jejich rozpad, který ještě urychlil loň-

ský požár. Na ohnivý živel i kůrovce můžeme pohlížet různě; návštěvník však v tomto případě i získává. Právě na Mlýnské cestě se otevřely výhledy na monumentální Křídelní stěny, Pravčickou bránu z dosud nezvyklého úhlu, na Tetřeví a Stříbrné stěny, i k Velkému Winterbergu u našich saských sousedů. V místě s nejlepším výhledem byl letos umístěn dalekohled, díky kterému vám neunikne jediný detail této velkoleposti. Současně návštěvník může pozorovat obnovu síly přírody. Požářiště se v příštích měsících a letech stane doménou pionýrských dřevin.

Dnešní výhledy tedy nevydrží věčně. Chtělo by se říct: Pospěšte k Pravčické bráně právě touto cestou, než to zaroste.

Lodičky v Divoké soutěsce Kamenice

Plavba na lodičkách Divokou soutěskou je mladší sestrou téže turistické pozoruhodnosti v soutěsce Edmundově, ve které se první turisté svezli již v roce 1890. V Divoké soutěsce první lodičky vypluly o osm let později. Loňský požár se jí jako zázrakem vyhnul, a tak může svou navštěvovanější předchůdkyni po nějakou dobu zastoupit a zaujmout místo hlavní atrakce. Z Mezní Louky do ní vede rovná cesta přes Meznou, odkud dál příkře sestupujeme k Meznímu můstku, vysokému mostku přes dravou říčku Kamenici. Krátké putování proti proudu říčky k přístavišti, završené plavbou půlkilometrovou soutěskou tam a zpět, přinese zejména za horkých letních dní osvěžení, o které se postará fenomén klimatické inverze. V hlubokých roklích zkrátka vládne příjemné „sklepní klima“. Do Mezní Louky není třeba vracet se stejnou cestou. Ze soutěsky můžeme vystoupat od Mezního můstku dále k Hájenkám u Růžové. V okrajových částech sezóny o víkendech a během hlavních sezón denně jezdí z Hájenek kyva-

> dlové autobusy do Hřenska a zpět do Mezní Louky, které návštěvníkům umožní pohodlný návrat k výchozímu místu. Skalní turisté, smí-li se tak houževnatější návštěvníci přískovcové krajiny označit, mohou svou vycházku ozvláštnit návštěvou futuristické vyhlídky Růženka nad obcí Růžová. Z Hájenek jsou to k ní pouhé dva kilometry.

Úplně na opačnou stranu

Neplujte s davem, jděte proti větru. Nesuďte bránu podle velikosti, vydejte se po stopách dávných desperátů. Z Půlnočního království se vydejte vstříc Miroslavově zemi. Ale jedno po druhém. Z Mezní Louky vedou cesty i dalšími směry – jedna z nich přes vrch Větrovec směrem k Vysoké Lípě. Příjemná pěšina po přískovcovém hřebeni nabízí řadu pěkných výhledů přes jádrové části národních parků České a Saské Švýcarsko. Návštěvníka nakonec přivede ke skalnímu oknu, které jako by bylo potomkem své slavnější matky. Stojíme před Malou Pravčickou bránou. Výhled z jednoho z jejích pilířů umožňuje prostorná vyhlídková plošina. Z ní, máme-li dobrý zrak nebo ještě lépe dalekohled, spatříme sever-

ním směrem například rozhlednu na vrchu Tanečnice. Ve druhé polovině devadesátých let měla Malá Pravčická brána namále: zhroutil se část jejího východního pilíře. Tehdy jí přispěchala ochrana přírody na pomoc a nechala skalní útvar podezdít přískovcovými bloky. Díky tomu je tu brána s námi nadále. Pěšina vinoucí se po úbočí skal vede ke skalnímu hrádku Šaunštejn. Zanikl již dávno, nejspíše již v 15. století. Vznikl zřejmě pro ochranu obchodní cesty z Lužice do Čech, ale přízvisko „Loupežnický hrad“ umožňuje fantazii hru, jak to celé asi dopadlo. Výstup na jeho vrchol je dnes jistě bezpečnější, než býval ve středověku, i tak jsou ale strmé a úzké žebříky výzvou pro mnohého návštěvníka. Po vycházce a náročném výstupu i sestupu z hrádku je lákavá myšlenka na občerstvení ve Vysoké Lípě, i na svezení se autobusem zpět na Mezní Louku. Je tu však ještě něco. Tam, kde se cesta ze Šaunštejna setkává s Českou silnicí, onou důležitou středověkou obchodní trasou, začíná dnes naučná stezka. Necháme-li se jí vést ještě kilometr a půl, najdeme zde jednu velmi slavnou filmovou kulisu. Uhlířův domek z natáčení pohádky „Pyšná princezna“ tu od pa-

desátých let chátral až do roku 2019, kdy jej správa národního parku zrekonstruovala. Právě tady žil ten dobrý uhlíř, který králi Miroslavovi a princezně Krasomile poskytl útočiště před zbrojnoši.

Pro případ vzpoury

Jste-li na výletě s dětmi, může se v Mezní Louce snadno přihodit, že výlet skončí dříve, než vlastně začal. Vlastně to není úplně pravda: na výletě budete stále, jen možná nepůjde vše podle plánu. Z akátového dřeva vytvořené hřiště s prolézačkou ve tvaru Pravčické brány je – stejně jako další lákadla – nepřehlédnutelné. A tím svízelná situace nekončí. Děti jistě brzy objeví celý areál Rysí stezky, se všemi jeho interaktivními prvky. Každý si zde může vyzkoušet třeba své síly. Jezevce asi uzvednete. Ale divočáka? Jelena? Můžete se vžít do role larvy lýkožrouta smrkového nebo ptačích mláďat v dutině stromu. Z vyhlídkové plošiny zhodnotíte, jak se vyvíjí les po vývratu způsobeném vichřicí. Nebo si můžete jen tak poležet v lesních lázních a hledět do koruny vzrostlých buků. Méně je někdy více a turistika nejsou závody. **Tomáš Salov**

Havraní skála - vývoj požářiště po 16 letech. © Dana Věbrová

HAVRANÍ SKÁLA – vývoj požářiště po 16 letech

Jak se bude obnovovat a měnit příroda a jak se budou vyvíjet přírodní společenstva po požáru, se můžeme do jisté míry naučit z vývoje, který následoval po požáru na Havraní skále u obce Jetřichovice. Do loňského roku byl požár na Havraní skále zdokumentovaným nejrozsáhlejším požárem za dobu existence Národního parku České Švýcarsko, tedy největším od roku 2000. Požár vypukl 22. června roku 2006, tedy téměř na den přesně 16 let předtím, než ho překonal požár ze dne 23. června 2022. Příčina vzniku požáru na Havraní skále nebyla zjištěna, ale přičítá se téměř dvouměsíčnímu suchu, vysokým teplotám a nedbalosti při manipulování se ohněm. Zasažena byla plocha téměř 18 ha a identifikován zde byl pozemní, ale také velmi rizikový korunový typ požáru.

Havraní skálu před požárem pokrýval (zejména na skalním vrcholu a jižním svahu) přirozený les tvořený borovicí lesní s vtroušeným dubem, bukem a břízou. Na severním svahu se vyskytovala i nepůvodní borovice vejmutovka a směrem do vlhkých údolí se prosazoval smrk.

Vzhledem k tehdy výjimečnému rozsahu narušeného lesa (současně s tím, že se jednalo o les v národním parku, kde je ekologická funkce upozaděna a nahrazena ochranou přírody a procesů, vzděláváním

a výzkumem) bylo rozhodnuto ponechat narušenou plochu samovolnému vývoji a vývoj vegetace a fauny sledovat. Pravidelně byl dokumentován vývoj vegetace zaměřený na dřeviny. Plocha požářiště byla pokryta sítí 150 menších ploch, na kterých byl zaznamenáván růst semenáčků, jejich počty, druhy a případné poškození. Na spáleništi byly kromě semenáčků zmapovány také podmínky prostředí, jako je oslunění plochy vlivem ztráty jehličí, expozice, sklon, pokrývnost mechy a bylinami a přítomnost humusu či „mrtvého dřeva“. Monitoring sukcese byl prováděn v letech 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2016 a 2021.

16 let vývoje lesa po požáru

Už rok po požáru se na Havraní skále nacházel velký počet semenáčků širokého druhového spektra. Na počátku převažovala bříza, topol osika a vrba jíva. Semenáčků borovice lesní bylo méně, ale dosahovaly největšího vzrůstu. Pět let postupně ubýval topol osika a vrba jíva ve prospěch břízy. Zároveň zde bylo nejvyšší zastoupení borovic a pozvolna rostlo také zastoupení smrku. I když měla borovice lesní výškový náskok, dominantním druhem lesa i jeho celé výškové struktury se nakonec stala bříza. V nejodrostlejší části porostu se pomalu začaly uplatňovat dlouhověké druhy jako smrk a buk, ale také borovice. Topol osika, který byl jednou z nej-

četnějších dřevin rok po požáru, byl při posledním měření pouze mírně přimíšený. Po patnácti letech bylo společenstvo dřevin na Havraní skále stále druhově bohaté, ačkoliv bříza se na něm podílela z 60 % a v nejodrostlejší části společenstva nad 1,3 m výšky dokonce z 80 % (Hort et al. 2021). Smrk ztepilý spolu s břízou jsou druhy s jednoznačně rostoucím zastoupením ve společenstvu během patnáctiletého období.

Jako nejstabilnější (prostorově i početně) se jevíly listnaté dřeviny. Nejvíce byly druhy citlivé na svažitost, míru oslunění a charakter půdního pokryvu. Prosvětlení porostu bylo příznivé pro raně sukcesní listnáče a oba druhy borovic. Většina druhů byla také více rozšířená na místech s vyšší pokrývností mechu, nejspíše díky jeho vazbě na vlhká místa, a naopak méně rozšířená na místech s vyšším sklonem svahu. To naznačuje, že strmější svahy byly v prvních letech po požáru méně příznivé pro regeneraci druhů než místa s mírnějším sklonem.

Buk lesní byl po celou dobu sledování přítomen a stále se zde objevují noví jedinci. Negativně byl však ovlivněn například přítomností skalního podloží, minerální půdou či nedostatkem humusu, a pozitivně například předchozí přítomností matečných stromů. >

> Na základě zjištění o poškozování jedinců dřevin okusem lze spekulovat o tom, že vývoj populací některých druhů dřevin mohl být během patnáctiletého období výrazně ovlivněn okusem a loupáním, zejména srnčí a jelení zvěří. Výsledky naznačují, že působením mohla být – na úkor

ostatních druhů – nepřímo zvýhodňována zejména bříza.

Tyto výsledky nám naznačují, jaký vývoj lze očekávat na požárem zasažené ploše z roku 2022. Víme, že les se zde obnoví a bude se v prvních desetiletích velmi dynamicky mě-

nit. Na jeho podobu bude mít vliv intenzita, s jakou les shořel a zda byla zachována semena v půdě, jestli se jedná o svah či mírný terén, expozice, světlo, vláha a další faktory.

Dana Věbrová

(Čerpáno ze studie Vývoj sekundární sukcese na požářišti Havraní skála, Holík et al., 2023)

PŘÍRODA NA SPÁLENIŠTI

Mohlo by se zdát, že po požáru bude ve „Spálené zemi“ pusto a prázdně. Opak je však pravdou. Během srpna se na čerstvě uhašených místech objevila první trávička – to obrážely ohořelé trsy bezkolence modrého – a hned v závěsu začala na různých místech rašit kapradina hasivka orličí (obr. 1). Některé žarem ožehnuté duby a buky nasadily nové listy. Břízy i další dřeviny začaly bohatě regenerovat z kořenových výmladků.

Navíc ne všechno shořelo. Místa s vysokým podílem listnatých dřevin a rašeliniště zů-

stala požárem netknuta. **Bučiny** tak zafungovaly jako protipožární pásy (obr. 2).

Ovšem prvními opravdovými kolonizátory spálených míst jsou **houby**. Bezprostředně po prvním dešti se ohořelé kmeny buků a dalších listnáčů oblékly do plstnatého pláště lososové barvy tvořeného nepohlavním stádiem houby rodu *Neurospora* (obr. 3) a zem se pokryla barevnými koberci prvních spáleništních hub. Momentálně zde převládají různé druhy spálenitek, jejichž plodnice jsou zbarvené od oranžové po tmavě hnědou (obr. 4).

Živočišný svět je na požáry také uzpůsoben. V současnosti zdejší faunu tvoří nejen přeživší jedinci – plochy také okamžitě osídlují **specializované druhy hmyzu**. Tyto v Labských pískovcích známe již z požářiště v Jetřichovicích. Během požáru však byly zasaženy plochy s jedinou populací chrobáka černého v ČR. Tento byl však uchráněn před žarem hluboko pod zemí v kukelních komůrkách a nová generace byla k vidění během podzimu (obr. 5).

Ivana Marková, Lukáš Blažej, Pavel Vonička a Václav Sojka

1. Hasivka orličí, srpen 2022. © Ivana Marková

2. Krajina před a po požáru, pohled ze Stříbrných stěn, srpen 2022. © Václav Sojka

3. Houba jménem *Neurospora* porůstající ohořelé kmeny buků, srpen 2022. © Václav Sojka

4. Houba jménem spálenitka a rašící semenáčky břízy, září 2022. © Ivana Marková

5. Samec nové generace chrobáka *Typhaeus typhaeus*, říjen 2022. © Pavel Vonička

Českosaské
ŠVÝCARSKO

ABY ZNOVU NEHOŘELO

www.npcs.cz

Z příspěvku Nadace ČEZ byla pořízena terénní čtyřkolka s hasicím vybavením, která umožní strážní přírody v Národním parku České Švýcarsko operativně a rychle řešit případy zahoření na území parku. Hasící vybavení odpovídá potřebám vyplývajícím ze zkušenosti z rozsáhlého požáru léta 2022.

Projekt: Zajištění terénní techniky pro případy požáru v Národním parku České Švýcarsko podpořila Nadace ČEZ částkou 1 130 000 Kč

Výhled do kaňonu Labe se návštěvníkům nově otevírá z plošiny, která návštěvníka vynáší nad původní vyhlídkovou skálu. Ta se ukázala být nestabilní. © Tomáš Salov

TIP NA VÝLET K SOUSEDŮM: ŠVÉDSKÉ JÁMY A BASTEI

Nejnávštěvovanějším cílem Národního parku Saské Švýcarsko je bezkonkurenčně skalní most a vyhlídka Bastei. Poctivý turista je dalek toho, aby si její návštěvu zjednodušoval přepravou autem. Na příjemné zážitky bohatší je cesta vlakem do letoviska Rathen. Ať už se z české strany vydáte na cestu odkudkoli, bývá obvykle nejlepší volbou síťová **jízdenka Labe-Elbe**. Otevírá dveře mnoha dopravních prostředků. V konkrétním případě však budete potřebovat i pár drobných, abyste se dostali přes řeku historickým úvazovým přívozem.

Z lázeňsky laděného centra obce Rathen směřují návštěvníkovy kroky do údolí Amselgrund. Potok je těsně před obcí přehrazen a vzniklé jezírko Amselsee láká k projížďce na lodičce, kterou si lze u mola pronajmout. O pár desítek metrů dále už se stopy civilizace, s výjimkou cesty, vytrácejí. A brzy se vytratí i turistická nenáročnost. Schwedenlöcher (Švédské jámy) je strmá soutěska vedoucí k vyhlídce na Bastei. Ve zdejších skalních labyrintech se prý obyvatelé nedalekých

obcí měli ukrývat před švédskými vojsky za třicetileté války. Udržet tuto cestu pro návštěvníky přístupnou nebylo a není snadné. Před deseti lety zde došlo k většímu skalnímu říčnímu. Kvůli hrozbě následných říčních musela být trasa uzavřena. Zprovoznit ji se Správě Národního parku Saské Švýcarsko podařilo v roce 2021. Na výletníka tu čeká 700 schodů.

Odměnou za jejich zdolání je velkolepý výhled do údolí Labe i na skalní masívy a věže Předního Saského Švýcarska. Právě to bylo romantickými malíři na přelomu 18. a 19. století objeveno nejdříve a zde byl položen základní kámen turistice v Českosaském Švýcarsku. Právě nerušený výhled na Labe tak, jak jej mohli zažít jak romantici, tak i mnoho generací turistů, byl donedávna ohrožen. Skála, která jej umožňovala, se ukázala být nestabilní. To není v erozních krajinách nic neobvyklého – je to ostatně podstata jejich vzniku. Na tomto místě však saský stát, s ohledem na turistickou tradici, našel řeše-

ní spočívající ve vytvoření vyhlídkové terasy nad původní vyhlídkovou skálou.

Sestup zpět přes unikátní pískovcový most do Rathenu si můžeme ještě zpestřit návštěvou skalního hrádku Neurathen a několika menších skalních vyhlídek.

Hanspeter Mayr, Překlad: Tomáš Salov

Skrze soutěsku Schwedenlöcher (Švédské jámy) provede návštěvníka systém schodů a žebříků. © Správa NP Saské Švýcarsko

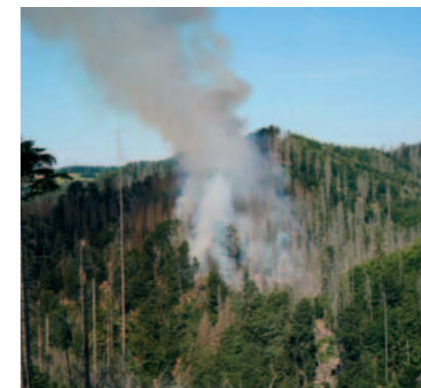

POŽÁR OBJEKTIVEM VÁCLAVA SOJKY

Fotograf Václav Sojka byl od prvních chvil vypuknutí požáru se svým objektivem u toho.

Nabízíme vám foto retrospektivu tak, jak krajinu svými snímky v průběhu požáru i po něm zachytil.

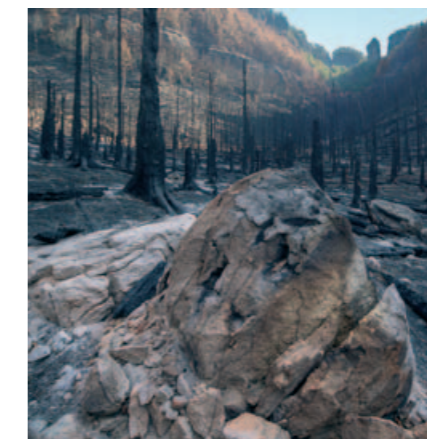
Malinový důl, 24. 7. 2022, – 9:30 ráno Hoří zhruba hektar lesa nad parkovištěm. Hasiči mají cisterny s vodou nad požárem i pod požárem. Do hasebních prací je zapojen také vrtulník LS PČR s bambi vakem.

10:35: Na místě zasahuje 14 jednotek požární ochrany. Byl vyhlášen 3. stupeň požárního poplachu. Do hasebních prací bylo povoláno letadlo letecké hasičské služby. Odhad zasažené plochy požárem je přibližně 2 hektary.

1. 8. 2022, 12:05
Noc byla relativně klidná, prováděli jsme neustálý průzkum a kontrolu požářiště, jestli nedošlo k rozhoření nových ohňsek. Žádná jsme neobjevili. Nasazeno je 900 hasičů, povolány odřady z celé republiky. Přijely posily s dalšími cisternami, čtyřkolkami, čerpadly a dalším technickým vybavením. Na místě je přes 200 cisteren. Pohybujeme se ve velmi

náročném terénu. Celková plocha je zmenšena zhruba o pětinu: ze zhruba 3 600 hektarů na 2 860 hektarů. Nasazení letecké techniky: 4 vrtulníky Česko, 2 vrtulníky Slovensko, 12 vrtulníků Německo, 3 letadla Česko, 2 Švédsko. Problémové lokality jsou Bouřňák, Větrovec, Křídelná stěna, Hřensko, Hluboký důl (zdroj: Informační servis HZSČR).

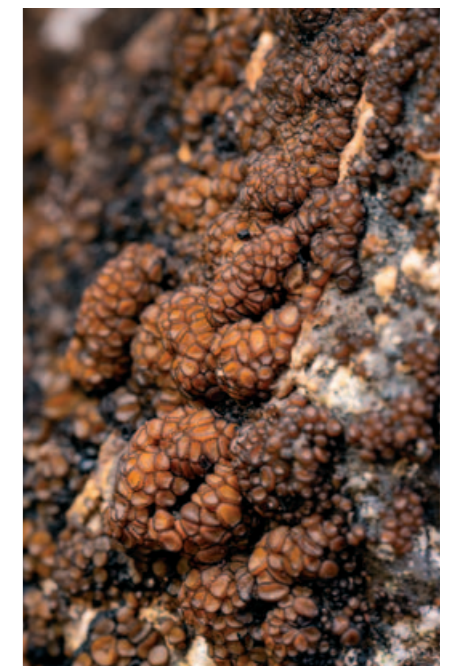

Pravčický důl, 10. 8. 2022

Požár zde zcela vypálil suchou smrkovou monokulturu. Ohněm bylo poškozeno velké množství pískovcových balvanů i skalních stěn.

Hned v prvních dnech a týdnech po požáru se objevují první rostliny a houby.

Hasivka orličí, porostnice mnohotvárná a houba spálenitka.

Na jaře pak velké plochy spáleniště obsadil zkrutek vláhojevný.

Václav Sojka

HRAVÉ VÝLETY PRO RODINY S DĚTMI

PROCHÁZKA KYJOVSKÝM ÚDOLÍM

Místo: Kyjov u Krásné Lípy

Richard Nagel

■ Vydejte se na procházku okruhem po skalních vyhlídkách podél říčky Křinice v Kyjovském údolí nedaleko Krásné Lípy. Tento okruh se nachází tak trochu stranou od nejznámějších cílů Českého Švýcarska. Protože je tento kout přírody neméně zajímavý a na malém území ukazuje vše, co je typické pro pískovcové oblasti, je určitě dobré jeho návštěvu při toulkách zdejší krajinou nevynechat.

Správa národního parku k němu vydala hravého průvodce, kde najdete zajímavosti z historie, ale i z přírody tohoto území. Seznámíte se s některými místními pověstmi. Společně s dětmi nebo kamarády si cestou také vyzkoušíte různé aktivity a můžete si zodpovědět zvědavé otázky. Náповědou vám bude zdejší příroda sama, proto se během putování dobře dívejte a poslouchajte.

Průvodce je ke stažení na
<https://www.npcs.cz/evvopublikace>

HLEDAČKA NA NAUČNÉ STEZCE ČESKÁ SILNICE

Místo: Vysoká lípa

Jakub Juda

■ Na dobrodružnou cestu časem od pravěku po současnost se můžete vydat během hledačky, nebo-li questingu, Naučnou stezkou Česká silnice. Stezka začíná na křižovatce pod skalním hradem Šaunštejn u Vysoké Lípy a končí v Zadních Jetřichovicích na hranicích s Německem a prochází Národním parkem České Švýcarsko. Podél stezky narazíte kromě naučných tabulí i na dřevěné modely např. pravěkého lovce, soba, který zde dříve žil, nebo na uhlířskou chaloupku, která je na místě, kde se natáčela pohádka Pyšná princezna. Trasa je dlouhá 6 km a vede po zpevněné cestě, kudy prochází i cyklostezka.

Na konci questingu v Zadních Jetřichovicích naleznete truhlu s pokladem. Do truhly se ale nedostane každý. Její tajemství se otevře pouze úspěšným hráčům, kteří vylouští správně tajenku. Podaří se to právě Vám?

Bližší informace a odpovědní listinu najdete na: <https://www.npcs.cz/quest>

PUTOVÁNÍ LABSKÝMI PÍSKOVCI – VLASTIVĚDNÁ HRA

Místo: území CHKO Labské pískovce

Václav Sojka

■ Chcete poznat přírodní i kulturní zajímavosti CHKO Labské pískovce a projít si některé její části? Můžete se zapojit do vlastivědné poznávací hry, kterou v loňském roce připravila Správa Národního parku České Švýcarsko při příležitosti oslav **50 let od založení CHKO Labské pískovce**. Během hry se vydáte do některých více i méně známých míst Labských pískovců. Cestou budete plnit jednoduché úkoly, hledat odpovědi na otázky k navštíveným místům a také sbírat důležité symboly.

Do hry bylo vybráno několik míst z různých částí CHKO Labské pískovce, ať už ze severu v okolí Mikulášovic, nebo z jižní části u Děčína, nechybí ale ani Tisá, nebo okolí Všemil. **Hra potrvá do listopadu 2023** a i letos se může prvních 10, kteří splní všechny úkoly, těšit na výrobky z e-shopu Wolfie.

Další informace a odpovědní arch najdete na webu: <https://www.npcs.cz/quest>

VYZKOUŠEJTE SI STARÁ ŘEMESLA NA DNECH LESNÍCH ŘEMESEL U DOLSKÉHO MLÝNA

Místo: louka u Královského smrku, Dolský mlýn, Jetřichovice

Václav Sojka

■ Na konci srpna se můžete s dětmi vypravit k Dolskému mlýnu, kde bude probíhat již desátý ročník akce Dny lesních řemesel. K vidění bude stavba a zapálení mlíře, výroba potaše a dehtu. Některá řemesla si budete moci i vyzkoušet třeba hrnčířské a sklářské řemeslo, pečení v polní chlebové peci. Zájemci si také mohou z rozebraného mlíře po ukončení akce odnést trochu pravého dřevěného uhlí domů. Během hlavního programu jsou připraveny i aktivity a dílničky pro děti.

Termín akce je od 21. do 27. srpna (hlavní program proběhne od 25. -27. srpna).

Jarmila Judová, Jakub Juda

POZNEJTE ČESKÉ ŠVÝCARSKO HRAVĚ

aneb Seznamte se s MRAVKOLVEM

Mravkolev běžný

Larva tohoto hmyzu se poměrně běžně vyskytuje v pískovcích pod skalami, kde si v jemném písku vytváří trychtýřovitou past, do které loví mravence. Mravkolev je uschován na dně pasti a metá zrnka písku po své kořisti. Ta pak vysílená sklouzává trychtýřem přímo k jeho kusadlům. Larva takto loví až tři roky. Potom se zakuklí a z kukly se vylíhne dospělý mravkolev, který připomíná trochu vážku a trochu i motýla. Při svých cestách Českým Švýcarskem na mravkolví pasti v písku určitě narazíte.

Larva a dospělý mravkolev. Petr Nesvadba

HRA: Zachraň se před mravkolvem

Pomůcky: plocha bez překážek o průměru alespoň 30 kroků, šátek pro zavázání očí, šišky (5 ks na každého hráče) anebo balónek či papírové koule, osobní předmět hráčů (klíče, přívěšek atp.)

Na vhodném prostoru bez překážek vytvořte velký kruh (o průměru alespoň 30 kroků). Kruh si v terénu vymezte například vyrytím rýhy patou či klackem. Tento kruh se po

následující hru stane trychtýřovitou pastí mravkolví larvy. Dále nasbírejte hromádku šišek (každý hráč přinese alespoň pět šišek), které položte doprostřed pasti. Nyní mezi sebou vyberte hráče, který ztvární larvu mravkolva. Tento hráč se přesune doprostřed pasti, kde mu zavážete oči. Ostatní hráči budou po celou dobu hry představovat mravence, kteří spadli do mravkolví pasti a musí se dostat ven, aniž by je zasáhla šiška (sprš-

ka písku, kterou mravkolev metá po svých obětech). Aby byli hráči úspěšní, musí se jednotliví mravenci, startující na okraji pasti, dostat do blízkosti mravkolva a odnést si svůj předmět mimo trychtýřovitou past. Mravkolví larva metá po mravencích písek (šišky) a snaží se zasáhnout mravence. Zasažený mravenec je larvou mravkolva uloven a opouští past.

Pro hru zvolte časový limit tři minuty. Ohlašujte vhodným způsobem zbývající čas do konce hry. Hráč, který nezíská svůj předmět do konce časového limitu, je uloven, i když mravkolvem zasažen nebyl. Na konci hry spočítejte, kolik mravenců dokázala mravkolví larva ulovit a jestli se dokázala dosyta najíst, a také se zeptejte, jak se cítili jednotliví hráči ve svých rolích.

Jarmila Judová, Jakub Juda

Petr Nesvadba

Pracovní listy s úkoly a informacemi o dalších živočiších a rostlinách národního parku najdete volně ke stažení na webu: www.npcs.cz/evvopublikace

AKCE PRO VEŘEJNOST

Nenechte si ujít akce pro veřejnost, které pro vás každoročně připravuje Správa národního parku České Švýcarsko. Těšit se můžete na odborné i laické exkurze, pochůzky se strážcem přírody, dny lesních řemesel, přednášky a mnoho dalšího.

Přehled akcí naleznete na www.npcs.cz/akce

POMÁHEJME PŘÍRODĚ STYLOVĚ

Kupte si něco hezkého pro sebe a udělejte dobrý skutek pro přírodu.

www.ceskeparksy.cz

České parky

Celkový pohled na lokalitu. © P. Bauer

OLEŠSKÝ RYBNÍK

klenot mezi vodními plochami v CHKO Labské pískovce

Rybník Stará Oleška je dlouhodobě sledovanou a významnou nejen ornitologickou lokalitou v našem regionu. Po personálním posílení Správy CHKO Labské pískovce o odborné pracovníky po roce 1989 nastal systematický průzkum území a výjimečné lokality byly vyhlášeny za zvláště chráněná území (přírodní rezervace či přírodní památky). Podíl na vyhlášení Přírodní rezervace Stará Oleška měli Pavel Benda a Jiří Marek. Botanickou „polívčičku“ jsem si přihlášil teprve při územním vymezení rezervace. Logicky tak byly připojeny navazující zachovalé olšiny a mokřadní louky s výskytem vzácných a ohrožených druhů rostlin. Velmi zachovalá část rybníka s přílehlými biotopy (cca 1/3 plochy) byla z důvodu ochrany tohoto významného mokřadu v roce 1995 vyhlášena přírodní rezervací.

Olešský rybník se nachází v okrajové části Děčínského mezihoří, v jižní části CHKO Labské pískovce asi 10 km od Děčína a 5 km západně od České Kamenice při jihovýchodním okraji obce Stará Oleška v nadmořské výšce cca 250 m n. m. Podložními horninami jsou druhohorní sedimenty české křídové pánve, zastoupené svrchnoturonskými až coniackými

mi slínovci. Půdy jsou písčitojilovité, glejové a rašeliništní. Nejvýznamnějším vodním zdrojem napájejícím rybník je potok Olešnička, který ještě doplňují další menší vodoteče přitékající z luk a pastvin jižních svahů. Některé z nich byly nevhodně upraveny a bývalá orná půda a luční plochy byly odvodněny.

Rozloha vlastního rybníka činí 12 ha a dle dostupných informací byl založen v roce 1471 v ploché sníženině a je největší stojatou vodní plochou v Labských pískovcích. Chráněné území je tvořeno vodní hladinou, přílehlými přirozenými litorálními společenstvy, břehovými porosty a navazujícími mokřadními loukami. Rybník je také využíván k rekreačním účelům a k chovu ryb, bohužel v posledních letech zcela živelnému s významnými negativními dopady na kvalitu vody a tím také na řadu druhů.

Břehy rybníka tvoří na některých částech široký lem rákosin svazu *Phragmition* s dominantním orobincem a rákosem, místy s navazujícími nižšími porosty ostřic svazu *Caricion gracilis*. Porosty rákosin a ostřic ojediněle přecházejí do podmačených olšin svazu *Alnion* a lužních křovin svazu *Salicion* s vrbami

Salix cinerea, *S. caprea*, *S. viminalis* a *S. fragilis*. V podrostu roste orsej jarní (*Ficaria verna*), skřipina lesní (*Scirpus sylvaticus*), pcháč zelinový (*Cirsium oleraceum*), tužebník jilmový (*Filipendula ulmaria*) a přeslička bahenní (*Equisetum palustre*).

Ve vodním prostředí v současnosti zcela chybí vodní rostliny (makrofyta), např. trhutka (*Riccia*), závitka (*Spirodela*), okřehek (*Lemna*), bublinatka (*Utricularia*) nebo rdesty (*Potamogeton*). Vodní plocha je lemována porosty haluchy vodní (*Oenanthe aquatica*), rákosu obecného (*Phragmites australis*), kosatce žlutého (*Iris pseudacorus*), orobince úzkolistého (*Typha angustifolia*) a o. široolistého (*T. latifolia*).

Pobřežní vegetace navazuje na vlhké louky, kde roste např. prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*), blatouch bahenní (*Caltha palustris*), prvosenka vyšší (*Primula elatior*), ostřice prosová (*Carex panicea*) a pryskyřník zlatožlutý (*Ranunculus auricomus*). Střídavě vysychavé luční porosty na slínech a slínovcích jsou charakteristické výskytem bukvice lékařské (*Betonica officinalis*), čertkusy lučního (*Succisa pratensis*), ostřice chabé (*Carex flacca*) >

> nebo sítiny sivé (*Juncus inflexus*) a v navazující zachovalé louce v ochranném pásmu těsně u hranice ZCHÚ byl zjištěn výskyt hladýše pruského (*Laserpitium pruthenicum*).

Z malakologického pohledu byl rybník hodnocen jako druhově nejbohatší stojatá vodní plocha v Labských pískovcích. Během průzkumu v roce 2001 byla zjištěna přítomnost dvánácti druhů vodních plžů a mlžů, z nichž bahňavka rmutná (*Bithynia tentaculata*), okružák ploský (*Planorbis cornuus*) a svinutec běloustý (*Anisus leucostoma*) nebyli jinde v Labských pískovcích zjištěni.

Z fauny bezobratlých byly druhově bohatě zastoupeny vážky (Odonata). Z 30 druhů jsou tři zařazeny v Červeném seznamu – šídlatka tmavá (*Lestes dryas*), šídélko široskvrnné (*Coenagrion pulchellum*) a vážka hnědoskvrnná (*Orthetrum brunneum*).

Na lokalitě byl proveden entomologický průzkum zaměřený na fytofágní skupiny brouků, kterých zde bylo dosud zjištěno 142 druhů – 68 mandelínek, 4 zobonosky, 21 nosatčků a 49 nosatců. Vysoké přírodovědné hodnoty potvrzuje přítomnost reliktů. Mandelinka *Galeruca pomonae* žijící na chrpách a pcháčích je v Labských pískovcích známa zatím pouze odsud. Z reliktních nosatců se zde vyskytují *Grypus equiseti* s vazbou na přesličky a *Thryogenes scirrhosus* žijící na skřipinách. Kromě jmenovaných je zde uváděn výskyt dalších šesti vzácných druhů, včetně dřepčíka *Altica palustris* vedeného v Červeném seznamu mezi ohroženými druhy.

Z rovnokřídlého hmyzu jsou typickými představiteli mokřadních biotopů kobylička *Conocephalus dorsalis* a saranče *Stethophyma grossum*. Z blanokřídlých hnízdí v porostech rákosu specializovaná kutilka *Pemphredon fabricii*, která pro své potomstvo loví mšice. Průzkumem ploštic bylo potvrzeno 67 druhů.

Z obratlovců je hojným druhem ušovka obojková (*Natrix natrix*) a na sušších místech také ještěrka živorodá (*Zootoca vivipara*). Lokalitu obývají silné populace skokanů skřehotavých (*Pelophylax ridibundus*) a ještě v šedesátých letech zde byly rosnička zelená (*Hyla arborea*) a blatnice skvrnitá (*Pelobates fuscus*). V současnosti zde byla rosnička opět opakovaně potvrzena, stejně jako čolek velký (*Triturus*

crystatus). V mělčinách je možné pozorovat také další naše dva druhy – čolka obecného (*Lissotriton vulgaris*) i č. horského (*Mesotriton alpestris*).

Prstnatec májový. © P. Bauer

Z ptáků zde ještě v nedávné době pravidelně hnízdily druhy jako např. potápka roháč (*Podiceps cristatus*), potápka malá (*Tachybaptus ruficollis*) či kachna polák chocholačka (*Aythya fuligula*). V současné době zde tyto druhy již nehnízdí z důvodu katastrofální kvality vody. Stále pravidelně hnízdí moták pochop (*Circus aeruginosus*), chřástal vodní (*Rallus aquaticus*), cvrčilka říční (*Locustella fluviatilis*), cvrčilka zelená (*Locustella naevia*), rákosník obecný (*Acrocephalus scirpaceus*), linduška luční (*Anthus pratensis*), strnad rákosník (*Emberiza schoeniclus*) a kopřivka obecná (*Anas strepera*). Nepravidelně hnízdí rákosník velký (*Acrocephalus arundinaceus*), orel mořský (*Haliaeetus albicilla*) a chřástal polní (*Crex crex*). Lokalita je významnou tahovou zastávkou pro další druhy vodních a mokřadních ptáků.

V roce 2022 byly na plochu rybníka instalovány dva ostrovy z důvodu zlepšení hnízdních možností vodního ptactva. © P. Bauer

Vzhledem ke špatnému stavu vodního prostředí zajistila Správa monitoring rybníka a výsledky hovoří o nevhodné rybí obsídce, která způsobuje špatnou průhlednost vody a vymizení makrofytní vegetace, například bublinatky (*Utricularia*). Současná početní dominance šidélka brvonohého (*Platycnemis pennipes*), š. většihy (*Ischnura elegans*) a vážky černořitné (*Orthetrum cancellatum*) indikuje narušené ekologické poměry v rybníce. Hydrobiologický monitoring potvrdil druhy eutrofních vod, tzn. vod s vysokým množstvím živin. Tento stav neumožňuje existenci drobného zooplanktonu, který by potlačil fytoplankton. Výsledkem je vysoký podíl vláknitých sinic způsobující zdravotní potíže. Dalším negativním zjištěním je přítomnost invazivního druhu karase stříbritého (*Carassius auratus*). Elektrické vedení v blízkosti vodní plochy způsobuje velmi nebezpečnou překážku pro ptáky, kdy dochází ke smrtelným zraněním (např. labutí). Zemědělská půda v okolí Olešského rybníka byla spolu s menšími vodotečemi narušena melioračními zásahy ve druhé polovině 20. století.

V roce 2022 byly na plochu rybníka instalovány dva ostrovy z důvodu zlepšení hnízdních možností vodního ptactva. Luční porosty v chráněném území jsou koseny nebo pasetny z prostředků Programu péče o krajinu MŽP, aby byla zajištěna jejich druhová pestrost. Kosení mokřadů a luk nebo přepásání ovce zajišťuje Ing. Jiří Kalivoda z Huntřova.

I přes některé negativní vlivy je toto zvláště chráněné území velmi významnou přírodovědně hodnotnou lokalitou, a to nejen pro oblast Labských pískovců.

P. Bauer, L. Blažej, P. Benda

TELEMETRICKÝ OBOJEK POMOHL POTVRDIT REPRODUKCI V NOVÉM VLČÍM TERITORIU

Vlčata zachycená fotopastí v srpnu 2022. © Fotopast

zónní, ale také denní aktivitu obou zvířat. Obojek v základním režimu odesílá GPS lokaci jednou za tři hodiny, v intenzivním režimu sledování pak každou půlhoďinu. V tomto nastavení je možné dohlédávat kořisti ulovené vlkem, ze kterých se dá velmi dobře určit potravní skladba vlka (zdravotní stav, stáří či pohlaví kořisti). Ze získaných dat je také patrné, že oba vlci preferují pohyb zalesněným územím a obydleným částem se vyhýbají. Není však možné, aby se v naší fragmentované krajině občas nepřiblížili na okraje intravilánu obcí, které jsou součástí vlčího teritoria.

Obojek také pomohl určit místa k instalaci fotopastí, na nichž bylo v srpnu potvrzeno rozmnožování vlků na území Českého Švýcarska. Vlčí pár vyvedl v severní části NP šest vlčat. Na konci roku 2022 se v této oblasti prokazatelně pohybovala tři zvířata (dva dospělí vlci a jedno štěně). Na základě DNA testů se prokázalo, že samec pochází z hohwaldské smečky a fena ze smečky Massenei.

Data z telemetrického obojku pomáhají nejen vytipovat nejvhodnější místa pro instalaci fotopastí k potvrzení reprodukce, ale také odhalit další informace o chování a ekologii vlků v českém pohraničí.

Pavla Jůnková Vymyslická, Lukáš Žák, Eliška Slánská a Aleš Vorel

Vlci v národním parku. © Fotopast

Odchyťový tým, složený nejen ze zástupců České zemědělské univerzity v Praze, ale i partnerů z Přírodovědného muzea ve Zhořelci a Lupus Institutu, zaznamenal na začátku května 2022 úspěch. Podařilo se mu odchyťit dva vlky, nasadit jim telemetrické obojky a vypustit je zpět do volné přírody. Na území Šluknovského výběžku, potažmo Národního parku České Švýcarsko, je to historicky první úspěšný odchyť vlka.

Celé akci předcházely týdny příprav. Bylo potřeba vybrat vhodná odchyťová místa, zajistit jejich bezpečnost pro lidi i domácí zvířata a připravit odchyťové pasti i systém dvou nezávislých upozornění v případě spuštění pasti. V terénu bylo rozmístěno 28 pastí na 14 stanovištích ve třech známých teritoriích. Vlci jsou zvířata velice plachá a opatrná, proto si odchyťový tým musel dát záležet, aby na místě odchyty nechal žádné pachové stopy nebo výrazné změny v terénu. Odchyťit divokého vlka není v žádném případě jednoduchý úkol. Je to velmi inteligentní zvíře, které dokáže snadno objevit skrytou past a systematicky se jí vyhýbat.

Odměnou za preciznost a trpělivost při čekání týmu byla nejprve dospělá samice vlka, kterou se podařilo odchyťit 2. května na severním okraji Šluknovského výběžku. O týden později se k ní přidal ještě samec pocházející z nově vzniklého teritoria, které zahrnuje severní část národního parku a přilehlé navazující území. Oba měli shodně 35 kg a dostali obojek, který monitoruje jejich pohyb.

Z dat za prvních šest měsíců vyplývá, že velikost teritorií obou telemetrovaných zvířat je výrazně odlišná. Samec odchyťený v NP se pohyboval na ploše o rozloze 336 km², fena pak na území o velikosti 168 km². Z údajů je také zřejmé, že sezónní aktivita zvířat se značně liší. Samec měl na jaře a v létě výrazně větší teritorium než samice pečující o své potomky. Na základě odeslaných lokací se v obou teritoriích podařilo najít místa, kde v roce 2022 proběhla reprodukce. Tyto velmi cenné informace nám pomohou nastavit zvýšený režim ochrany těchto lokalit v období vlčí reprodukce.

GPS zařízení umístěné na obojku telemetrovaných vlků umožňuje sledovat nejen se-

Natálie Belisová. © Václav Sojka

VYPRAVĚČKA PŘÍBĚHŮ

Kdo v osamění zabloudí do pískovcových skal Českého Švýcarska, stane se součástí této krajiny tajemství. Plně propadne jejímu kouzlu. Rád se pak vrací ke známým převisům, čistým říčkám a nádherným výhledům a každou volnou chvíli věnuje toulání v jeho milovaném Českém Švýcarsku. Netrpělivě čeká na volný víkend či dovolenou, aby mohl opět zabořit své bosé nohy do vlhkého písku, který čas odrolil z vysokých skal. Usedává pod mohutné buky, aby daleko od shonu všedních dní naslouchal švitoření ptáků a pozoroval vítr pohrávajícím si s mladými bukovými listy. Takový osud již potkal mnohé z nás a na mnohé z vás takový osud ještě čeká. A pak, po mnoha letech toulání krajinou tajemství s ní najednou splyneme. Začneme slýchat nové zvuky, do té doby neslyšené, které běžnému návštěvníkovi zůstávají navždy skryté – nelze je totiž zaslechnout na Pravčické bráně či Jetřichovických vyhlídkách. Je to šumění pradávného moře, jež dalo této krajině tvář. Miliony let ukládalo písek do zdejších skal a nyní, jak zub času obrušuje drobnou zrnka ze skalních stěn i věží, uslyší vnímavý tulák toto moře znovu. Podobně, jako když přiložíte ucho k lastuře. Kdo ale neví, jak poslouchat, nikdy moře neuslyší – ani v lastuře, natož v Českém Švýcarsku.

Mezi tuláky je malá hrstka lidí, které si krajina tajemství sama vyvolila, aby se stali jejími vypravěči. Dlouho se toulali mezi zdejšími skalami, pili vodu z potoků či trpělivě čekali, až se jejich nádoba naplní drobnými kapkami, stékajícími vytrvale po mokřím mechu. Těmto tulákům se podařilo zaslechnout hlasy dávných obyvatel Českého Švýcarska, kteří je krajinou tajemství provedli. Vyprávěli jim své příběhy a dovolili jim prožívat své radosti i starosti. Ukázali jim, kde stály jejich lesní sruby, kde ve skalách tesali připomínky lesních neštěstí nebo kde pálii milře pro výrobu dřevěného uhlí. Takových tuláků mohou spočítat na prstech jedné ruky a jsem moc rád, že jsem je mohl poznat osobně. Věřím, že jste je také poznali a znáte. Příběhy, do nichž jim bylo dovoleno nahlédnout, totiž vyprávějí dál.

Jednou takovou vypravěčkou příběhů je Natálie Belisová. Osud jí v roce 2001 zavalil na Správu Národního parku, s níž spojila velkou část svého profesního života. Její nadšení a zápal pro objevování zdejších příběhů byly a stále jsou obrovské. Skrze svou neutuchající energii se jí s jejími mlynáři podařilo zachránit Dolský mlýn.

I osadu Zadní Jetřichovice. Do skalních výklenků Českého Švýcarska navrátila mnoho drobných sakrálních památek. Čeho si ale cením nejvíce je skutečnost, že vyprávěla osudy lidí, již žili své životy ve zdejší krajině – osudy, které měly být nadobro zapomenuty. Uskutečnila stovky přednášek a exkurzí či rozhovorů s novináři a účinkovala v celé řadě dokumentárních pořadů. Všem nadšeným dala možnost nahlédnout do lesních řemesel, kdy po dlouhých desetiletích zapomínání vzkrýsla se svými kolegy na louce u Dolského mlýna milř, výrobu dehtu, šindelů či potaše. Je také autorkou mnoha knih (například „Tulákům Jetřichovicka“ nebo „Osud má jméno Dolský mlýn“), které by neměly chybět ve vaší knihovničce či v batohu, chcete-li se toulat zdejší krajinou a objevovat její tajemství.

Natálie Belisová se rozhodla odejít začátkem roku 2023 do důchodu. Na jejím pracovním vytížení se ale téměř nic nezměnilo. Jen má více času na toulání její milovanou krajinou. Milá Natálie, děkujeme Ti za čas strávený s námi i za to, že jsi nám dovolila nahlédnout do krajiny tajemství, kterou sis zamilovala.

Jakub Juda

Českosaské
ŠVÝCARSKO

České Švýcarsko - zpravodaj Správy
Národního parku České Švýcarsko

Ročník 22, číslo 1/2023.

Vyšlo v červenci 2023.

NEPRODEJNÉ

www.npcs.cz